

HET TRANSVAALSCH E GOUD.

DOOR

P. HARTING.

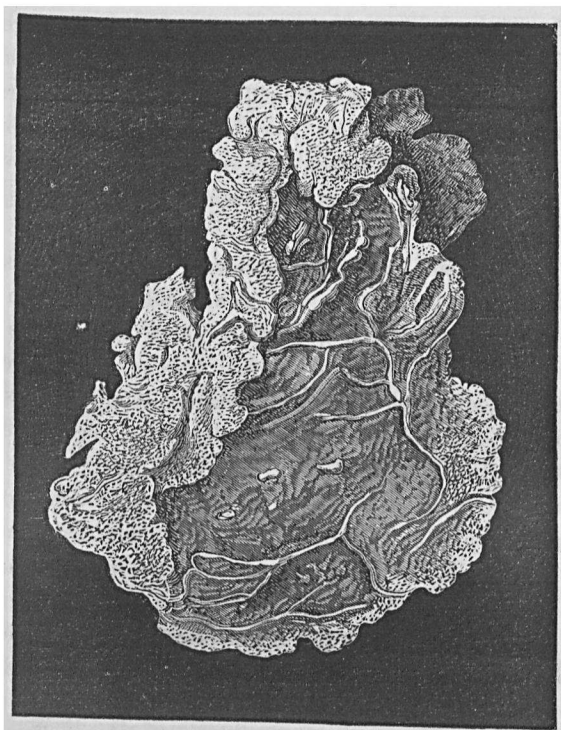

De dagbladen brachten onlangs het bericht dat een goudklomp, afkomstig uit de goudvelden der Transvaal en door de regeering en het volk der Zuid-Afrikaansche Republiek als een eerbiedige hulde voor Z. M. den Koning bestemd, door den heer P. W. T. BELL, gedelegeerde der republiek, den 27sten September j. l., in bijzonder gehoor aan Z. M. is aangeboden, die dit geschenk met welwillendheid en onder dankbetuiging aan de gevers heeft aanvaard.

Daar deze goudklomp eenigen tijd onder mijne bewaring is geweest, zoo heb ik van die gelegenheid gebruik gemaakt, om er eene afbeelding in de werkelijke grootte van te vervaardigen, die de lezer in de nevensstaande figuur teruggegeven vindt.

Tevens heb ik van dien goudklomp en van een tweeden kleineren, van gelijke herkomst, mij persoonlijk vereerd, met vriendelijke hulp van Dr. J. CAMPERT, directeur der Hoogere Burgerschool alhier, het gewicht in de lucht en dat in water bepaald, nadat voor het laatste alle aan den klomp klevende lucht onder de klok der luchtpomp zorgvuldig verwijderd was. Uit deze twee gegevens werd dan het soortelijk gewicht berekend. Noemen wij den grootsten goudklomp A, den kleinsten B. A weegt in de lucht 336^{gr},33, in water 308^{gr},97, dus met een verlies van 27^{gr},36, hetgeen een specifiek gewicht van 12,29 aanwijst. B

weegt in de lucht 113^{gr},05, onder water 104^{gr},82, verliest derhalve 8^{gr},23 en heeft een spec. gewicht van 13,74. Daar nu het spec. gewicht van zuiver goud omstreeks 19 bedraagt, zoo blijkt dat beide klompen

Goudklomp uit de Transvaalsche goudvelden, den 27sten September 1883 aan Z. M. den Koning aangeboden, namens de regeering en het volk der Zuid-Afrikaansche Republiek. — Natuurlijke grootte.

behalve goud nog vrij wat andere metalen van geringer spec. gewicht bevatten. Welke die metalen zijn, kan slechts eene chemische analyse leeren. Opmerking verdient het niet onaanzienlijk verschil in specifiek gewicht en dus ook in procentische samenstelling tusschen de beide klompen, in weerwil dat beiden heeten afkomstig te zijn van dezelfde goudvelden, de "Kaapsche" geheeten, geenszins omdat zij gelegen zouden zijn in de nabijheid van de Kaap de Goede hoop of van eenige andere kaap, maar van eene plaats, die reeds lang den naam van de Kaap draagt en, even als de overige goudvelden, gelegen is ver van zee in

het district Lydenburg in het noord-oostelijk gedeelte der Transvaal.

Ziehier de beschrijving, welke een Engelschman, die in de lente van dit jaar de Transvaalsche goudvelden aldaar, inzonderheid die der hoeven Lissabon en Berlijn, bezocht, daarvan geeft. ¹

“Bij het naderen van Lydenburg vertoonde zich een geheele verandering in de geologische gesteldheid van het land. Tot hiertoe was dit vlak, en wij gingen klaarblijkelijk over pleinen en terrassen van sedimentaire stoffen. Nu echter werd de grond meer gebroken, en spitse heuvels, met bazalttoppen, die op machtige vestingwerken geleken, werden de meest in het oog vallende eigendommelijkheid van het landschap.

“Het is wel bekend dat mineraal-aderen het veelvuldigst in bergachtige streken voorkomen, en dat goud voerende aderen het rijkst zijn nabij de ontmoeting van gestratificeerde en vulkanische formaties. De het meeste goud bevattende aderen worden meestal gevonden in een leigesteente, dicht bij de plaatsen waar vulkanische rotsgesteenten dit bij eene of andere uitbarsting doorboord en verwrongen hebben. Dit is het geval in Californië, in Nieuw-Holland, op de kust van Guinea, in het Oeralgebergte, en overal ter wereld waar goudvoerend kwarts is gevonden. Het is hetzelfde hier als elders waar men het leigesteente verscheurd en verwrongen vindt door eruptie van graniet, serpentijn en andere plutonische rotsen. De hoofd-kwartsaderen loopen langs de uitpuilende kanten van dat gesteente en vertoonen zich als het voortbrengsel van eene tweede eruptie, die plaats greep voordat het eerste geheel bekoeld was. De eerste eruptie had zich niet alleen een weg gebaad door de leiformatic, maar had bovendien door hare hitte deze in allerlei richtingen doen scheuren en barsten, en de daardoor ontstane tusschenruimten hadden zich bij eene tweede eruptie met kwarts gevuld, en dit kwarts is de zitplaats van het goud. Niet de dikste kwartsaderen maar veeleer de dunnere zijn het rijkst daaraan. Ik verzamelde daarvan stukken die per ton 268 onsen goud bevatten, d. i. voor eene waarde van meer dan 1000 pd. sterling. Deze goudvoerende kwartsaders strekken zich over een groot gedeelte van de genoemde hoeven uit en kunnen mijlen ver aan de oppervlakte des bodems vervolgd worden. In elk stuk kwarts, dat ik verbrijzelde, vond

---

¹ Overgenomen in het *Handelsblad*, 3 Juni 1883.

ik genoeg goud om het uittrekken daarvan ruim te beloonen, wanneer de kwarts in daarvoor bestemde molens fijngestampt wordt.

“Die kwartsaders strekken zich in de diepte zoo ver uit als de machti gheid van het leigsteente bedraagt, en er zijn voldoende gronden om deze op eenige honderde voeten te schatten. Neemt men slechts aan dat de kwarts tien onsen goud per ton bevat — hetgeen eene zeer lage schatting is — dan is de verbeelding nog niet in staat de onmetelijkheid der hier bedolven schatten te omvatten.

“De alluviale, goudvoerende gronden, ontstaan door het verweerde rotsgruis dat door den regen gestadig wordt medegevoerd, hebben eene gemiddelde dikte van twintig voet, en minstens een vierde van den bodem der twee genoemde hoeven, die eene oppervlakte beslaan van 2300 *acres*, levert genoeg goud om met voordeel te worden uitgewasschen.

“Bovendien is er op die hoeven water in overvloed, zoowel voor het uitwasschen als voor het drijven van molens met minstens een duizendtal stampwerktuigen.”

Ook buiten deze hoeven strekken zich de goudvoerende aderen verre uit. De schrijver schat de geheele strook gronds die rijk aan goud is op minstens 5 E. mijlen in breedte en 30 mijlen in lengte.

Eene waarschuwing aan den lezer, die wellicht door bovenstaande beschrijving bij zich den lust voelt opkomen om mede-eigenaar van een gedeelte dier schatten te worden, is echter niet overbodig. Men wane niet dat die schatten zoo voor de hand liggen, dat men slechts de hand behoeft uit te steken om ze te grijpen. Reeds menig goud-delfver heeft de valscheit van dien waan ondervonden en is even arm, zoo niet armer, van de goudvelden teruggekeerd, dan hij was toen hij daarheen ging om zijn fortuin te beproeven. Bovendien, om het goud dat in den bodem zit machtig te worden, moet er hard gewerkt worden en moet de hand, die den arbeid verricht, bestuurd worden door een verstandig en kundig hoofd. Ondervinding en kennis, volharding en vlijt zijn hier even noodig als bij alle andere bedrijven, waarmede de mensch tracht zijn levensonderhoud te verdienen en, bij medewerking van bijzonder gunstige omstandigheden, misschien zijn fortuin kan maken, maar misschien ook, wanneer het geluk hem niet gunstig is, geheel te gronde kan gaan. Vooral geldt dit van hen, die, eenvoudig gewapend met een houweel, een spade en een waschtoestel om uit den met

beide eersten losgemaakten, goudvoerende alluvialen grond, het kostbaar metaal af te scheiden en intezamenen, als het ware op goed geluk naar goud delven. Meer zekerheid biedt eene mechanische bewerking van het goudvoerende rotsgesteente aan, maar daartoe behoort kapitaal, voldoende tot oprichting van werktuigen tot verbrijzeling van dat gesteente en tot het boren van meer of minder diepe schachten, om de goudvoerende aders, die zich in de diepte bevinden, te bereiken. Alleen zoo is eene geregelde en op den duur loonende exploitatie mogelijk.

De tijd toen het bestaan van goudgronden in de Transvaal het eerst rechtbaar werd, ligt nog niet ver achter ons. Het was de duitsche reiziger KARL MAUCH, die er in 1870 het eerst gewag van maakte. Toeh was het reeds veel vroeger aan sommigen bekend dat in die streek goud wordt aangetroffen. Toen onze Oost-Indische Compagnie in 1722 aan de rivier Lagoa, in den omtrek der plaats waar nu Lourenço-Marques ligt, een kantoor vestigde en een fort bouwde, werd weldra door Negers of Kaffers uit het binnenland daarheen stofgoud ten verkoop gebracht, en in 1726 drong van daar eene kleine expeditie in het binnenland door en bracht o. a. ook goud mede.¹ Zeer waarschijnlijk zelfs dagteekent de ontginning van goudmijnen aldaar reeds van veel vroegeren tijd. Te Pelgrimsrust is op een diepte van 400 voet een hamer en een spa gevonden. Er zijn zelfs die meenen dat men in deze streek het raadselachtig landschap Ophir moet zoeken, vanwaar koning SALOMO een deel zijner schatten ontving. Dit echter geheel in het midden latende, willen wij hier alleen doen opmerken hoe groote veranderingen de tijd waarin wij leven in dergelijke zaken heeft gebracht. Vroeger, toen zulke ontdekkingen het werk van avonturiers en van handelaars waren, werden deze zorgvuldig geheim gehouden om geen van de daaraan verbonden stoffelijke voordelen te verliezen, zoodat ook anderen deze deelachtig zouden kunnen worden. De wetenschap is minder zelfzuchtig. Wat een wetenschappelijk reiziger van onzen tijd met moeite en gevaar van allerlei aard ontdekt heeft, wordt door hem zoo spoedig mogelijk tot algemeen eigendom gemaakt. Toen

---

¹ Men zie over deze bezetting der aan de Delagoa-baai gelegen landstreek door Nederlanders, eene bezetting die trouwens weinige jaren later weder werd opgeheven, eene verhandeling van den heer M. L. VAN DEVENTER, in het *Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*, 1883.

het bestaan van goudgronden in de Transvaal dan ook door KARL MAUCH bekend was geworden, juist in den tijd dat de goudvelden van Californië en Australië minder productief begonnen te worden, stroomden van daar en van elders vele gouddelvers naar Zuid-Afrika, om daar goud te zoeken en het avontuurlijke leven te leiden dat aan deze klasse van fortuinzoekers eigen is. Zij vormden daar eene eigene maatschappij van vreemdelingen; die aan de regeering der Zuid-Afrikaansche republiek en aan de ordelijke bewoners der streek waar de goudvelden gevonden worden, veel moeite en overlast veroorzaakten. Bovendien waren onder hen vele Engelschen, en deze hebben niet weinig bijgedragen tot de gelukkig slechts tijdelijke annexatie van de Transvaal aan de bezittingen der Britsche kroon.

Geen wonder, dat menigeen onder de transvaalsche boeren de ontdekking der goudvelden in zijn land een ware, vloekwaardige ramp heeft geacht, waardoor te midden eener bevolking, die niets liever verlangt dan kalm en rustig te leven naar voorvaderlijke zeden, zich een ras van menschen heeft ingedrongen, die, meerendeels onrustig van aard en door gouddorst gedreven, met de oude bezitters van den bodem zoo hemelsbreed in aard verschillen. Toch bezit de Transvaal in zijne goudvelden een onmetelijken rijkdom, die onder goede regeeling en administratie onberekenbare voordeelen voor dit land kan afwerpen. Daarop bestaat dan ook alle vooruitzicht, sedert de *Wet op het delven van en handeldrijven in edele metalen en edelgesteenten in de Z. A. republiek*, bij Volksraadbesluit dd. 21 Juni 1883, is goedgekeurd en vastgesteld. Zij is te vinden in de Staatscourant der Republiek voor 30 Augustus 1883, bl. 417, en telt niet minder dan 40 artikelen, waarin, naar het ons voorkomt, alles wat het belang van den staat, van de eigenaars des bodems, van de bevolking, van de delvers zelve, van den handel en den uitvoer vordert, duidelijk is omschreven. Wij vermelden daaruit alleen het volgende. Niemand mag op de goudvelden, hetzij deze staatseigendom of bijzonder eigendom zijn, graven tenzij hij in het bezit eener licentie is. Daartoe zijn op de goudvelden stukken afgebakend van 150 bij 150 voet in het vierkant. Elk zoodanig stuk heet een *claim*. Daarvoor wordt 10 shillings per maand betaald, die geheel in de kas der regeering vloeien, wanneer de claim op staatsdomein is gelegen, maar waarvan 7½ shilling aan den eigenaar wordt uitgekeerd, wanneer de claim zich op particulier eigendom bevindt. Deze licentiën, bij wijze van concessie ver-

leend, vormen niet alleen eene reeds zeer productieve belasting, waardoor de schatkist van den staat gestijfd wordt, maar werken bovendien mede om van de goudvelden lieden verwijderd te houden die als minder goede elementen eener bevolking zouden te beschouwen zijn. Meer en meer toch komen nu de claims in handen van personen en maatschappijen, die kapitaal genoeg bezitten om eene geregelde en planmatige exploitatie in het werk te stellen, waarbij minder op het oogenblikkelijk voordeel dan op de duurzame opbrengst der met belangrijke kosten aangelegde werken wordt gelet. Zoo wordt de rooibouw verhinderd, die anders niet uitblijven zoude en waardoor de toekomst bedreigd zoude worden.

Aan het hoofd van elk goudveld staat een goudcommissaris, aan wien de zorg voor de handhaving der reglementen en der goede orde is opgedragen, en die tevens belast is met de inning der voor de licentiën verschuldigde gelden en het houden van behoorlijke registers daarvan en van alle uitgaven. Maandelijks zendt hij zijne staten en overgehouden gelden in bij den thesaurier-generaal. Aan hem zelve is verboden in het bezit te zijn van claims op het door hem beheerde goudveld. Ook mag hij niet als agent voor anderen handelen, noch aandeel hebben in eenig delvers-vennootschap.

Ter behartiging van de belangen der delvers wordt op elk goudveld een uit negen personen bestaand delvers-comité gekozen. De keuze van dit comité geschiedt uit en door hen die in het bezit zijn van licentien. Dit comité komt van tijd tot tijd samen onder het voorzitterschap van den goudcommissaris, en neemt besluiten en beraamt maatregelen, die tot algemeen nut der delvers moeten strekken, en beslist ook in eerste instantie over geschillen die tusschen de delvers zelve gerezen zijn.

Zeker mag men vertrouwen dat onder de werking dezer wet de Transvaalsche goudvelden eene goede toekomst te gemoet gaan, en dat zij meer en meer blijken zullen eene kostbare bezitting te zijn voor het land en het volk in Zuid-Afrika, waarheen de blikken van ons Nederlanders zoo dikwijls belangstellend gericht zijn.

Amersfoort, October 1883.
